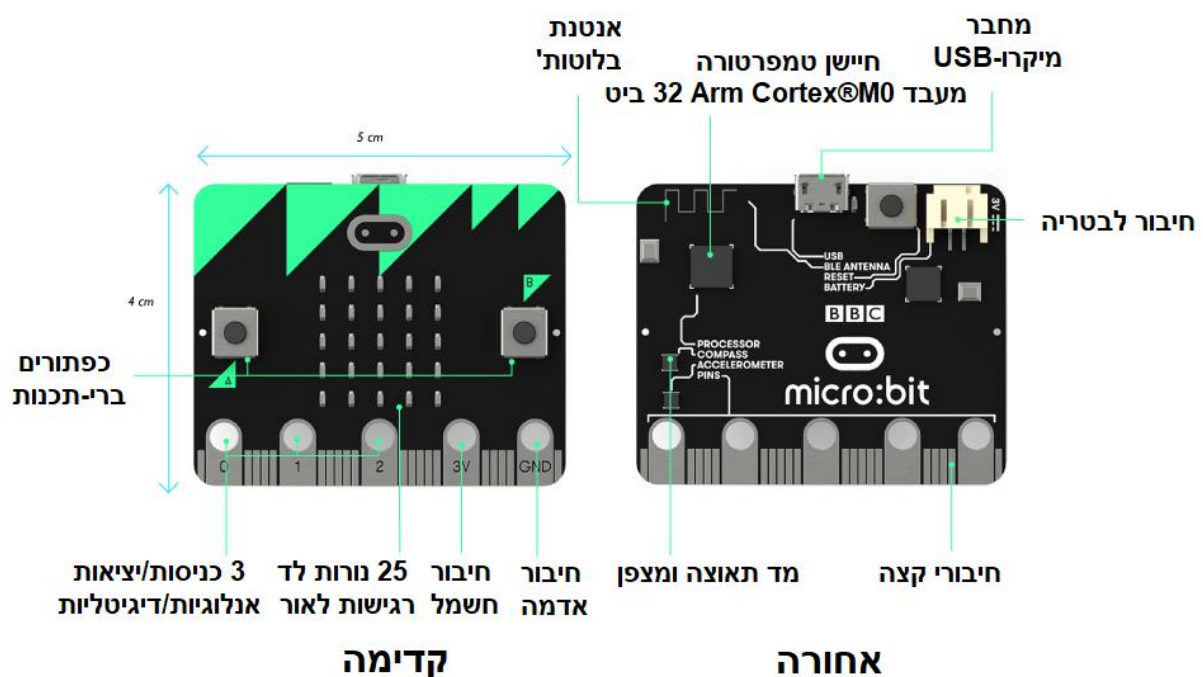

מיקרו:ביט וערכת ההרחבה CROWTAIL 2.0

מיקרו:ביט הוא כרטיס פיתוח, כלומר מחשב זעיר בר-לתכנות שנועד לאפשר הוראה טכנולוגית של פיתוח קוד בצורה קלה ומהנה!

להפעלת הכרטיס אין צורך בידע מוקדם בחשמל או בתכנות. הכרטיס מציע מגוון יכולות בסיסיות אך כדי ליצור פרוייקטים מורכבים יותר ניעזר בערכת ההרחבה הכוללת תוספים שונים כמו מנועים, חיישנים ונורות.

* במסמך זה תמצאו 20 שיעורים ברמות קושי משתנות שמאפשרות לימוד תכנות בצורה מהנה תוך כדי עבודה עם מגוון האפשרויות הגלומות ברכיבי ערכת ההרחבה.

שיעור 1 – היכרות עם כרטיס המיקרוביט

כרטיס המיקרו:ביט הוא בעצם מחשב זעיר. הוא אולי לא נראה כמו מחשבים רגילים שאנו מכירים אך הוא עונה על ההגדרה של מחשב: מכונה שממלאת פקודות של תוכנית. כאשר אנו מדליקים את המחשב האישי שלנו למשל, הוא מריץ סדרה של פקודות המפעילות את מערכת ההפעלה (למשל windows 10). כשנפעיל את כרטיס המיקרו:ביט הוא יריץ את הפקודות שנקבע עבורו. כלומר אנחנו נחליט מה המחשב הזעיר הזה יבצע.

את כרטיס המיקרו:ביט ניתן לתכנת במגוון של סביבות פיתוח. כך למשל ניתן לפתח בסקראץ' ו-MakeCode, סביבות ויזואליות מבוססות בלוקים המאפשרות תכנות פשוט וצבעוני ומתאימות במיוחד למתחילים. כמו כן ניתן לפתח בסביבות מבוססות טקסט דוגמת פייתון וג'אווהסקריפט, המיועדות למתכנתים מנוסים יותר. מתכנתים מתקדמים יכולים לתכנת בשפות עילית דוגמת C/C++.

תהליך העבודה עם המיקרו:ביט כולל את השלבים הבאים:

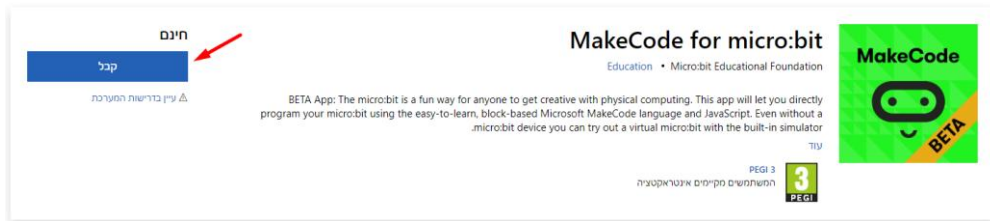
שלב 1: חיבור

חבר את המיקרוביט למחשב באמצעות כבל מיקרו USB המצורף לו. שימו לב, המיקרוביט יופיע במחשב ככונן חיצוני הנקרא 'MICROBIT':

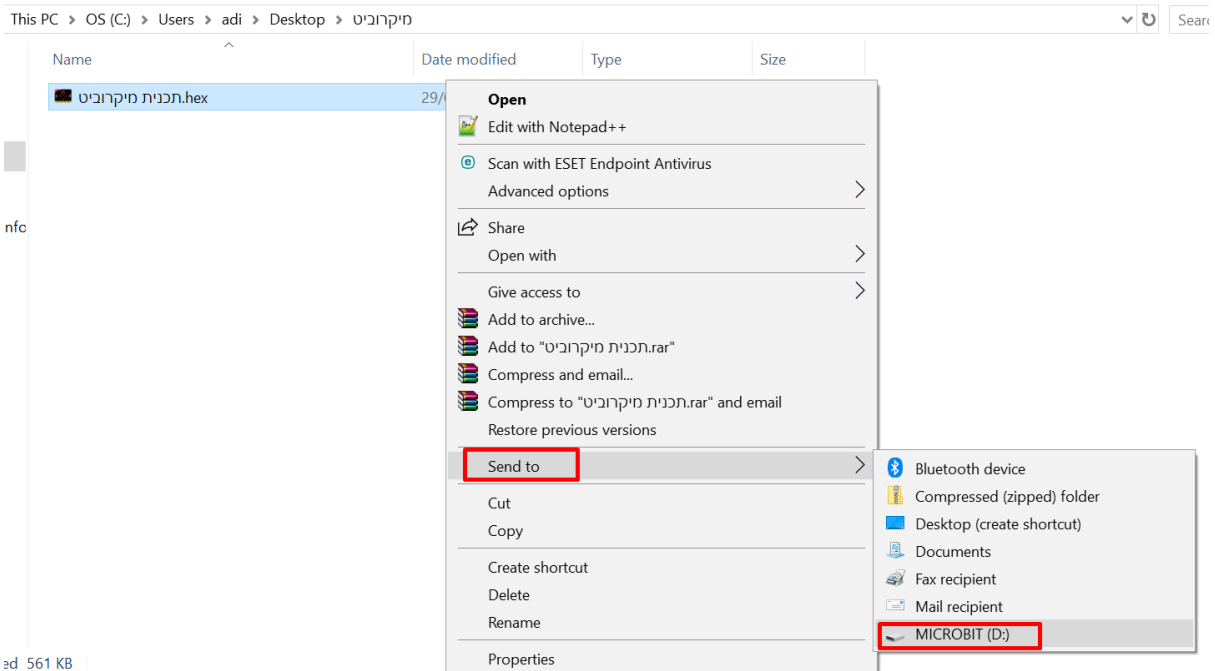
שלב 2: תכנות

לתכנות כרטיס המיקרו:ביט יש לגלוש לסביבת הפיתוח המקוונת MakeCode של מיקרוסופט ב- <https://makecode.microbit.org>. ניתן גם להתקין את הסביבה במחשב (מתאימה לחלונות 10), ולתכנת בה גם ללא חיבור לאינטרנט. [להורדת התקנה לחץ:](#)

שלב 3: הורדה

לחץ על לחצן "הורד" בחלון העורך. בחר שם לתכנית לשמירתה במחשב המקומי שלנו כקובץ בעל סיומת 'hex', שהוא מבנה קומפקטי של התוכנית המיועד לריצה על המיקרו:ביט. ברגע שקובץ ה hex ירד, יש להעתיק אותו אל המיקרו:ביט שלך בדיוק כמו העתקת כל קובץ בשיטת "העתק-הדבק". טיפ: במערכת חלונות ניתן ללחוץ בקליק ימני של העכבר על הקובץ, ולבחור Send to MICROBIT (שלח אל MICROBIT):

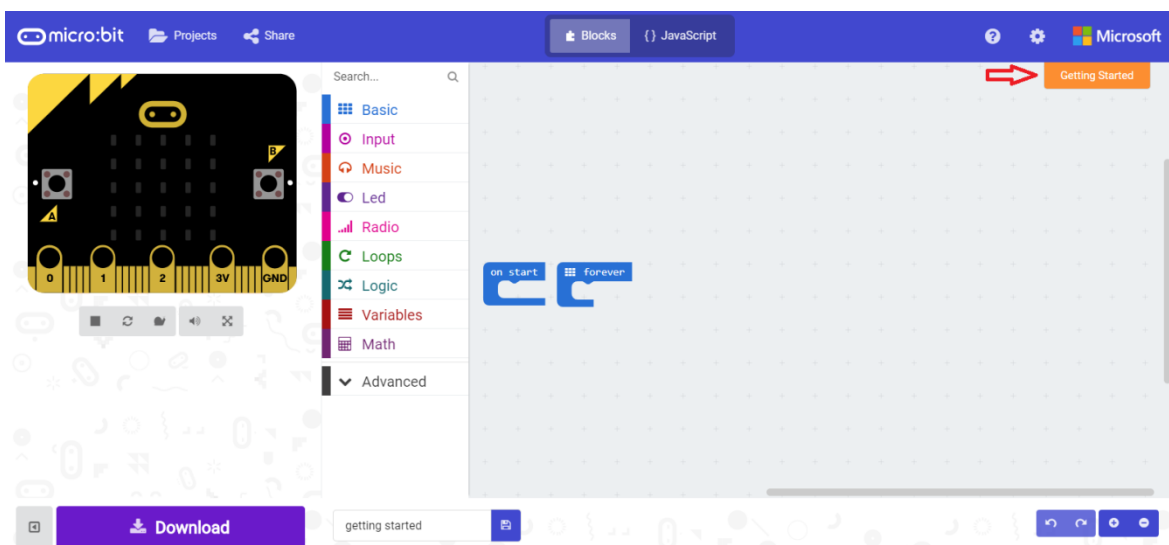

שלב 4: הפעלה

בזמן ההעתיקה המיקרו:ביט יושהה, והנורית הצהובה בצידו האחורי תהבהב עד לסיום ההעתיקה של התכנית עם הקוד אל הכרטיס. בסיום ההעתיקה הקוד יופעל באופן אוטומטי על הכרטיס והתכנית תתחיל לרוץ.

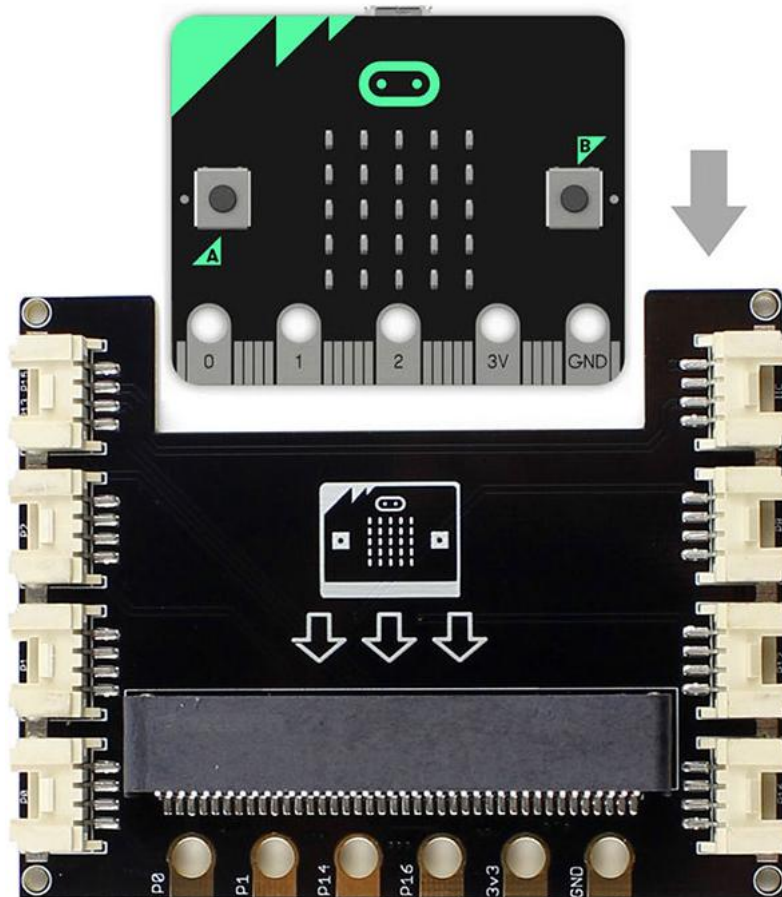
- * כונן ה- MICROBIT יעלם עם ניתוקו, ויחזור באופן אוטומטי בכל פעם שנחבר אותו, אך התכנית שלנו (קובץ ה hex) לא נשמרת עליו.
- * המיקרו:ביט יכול לקבל רק קבצי hex ולא שום דבר אחר.

תירגול: הפעילו את ההדרכה המובנית הראשונית שבסביבת MakeCode והריצו את המטלות הבסיסיות המוצגות בה:

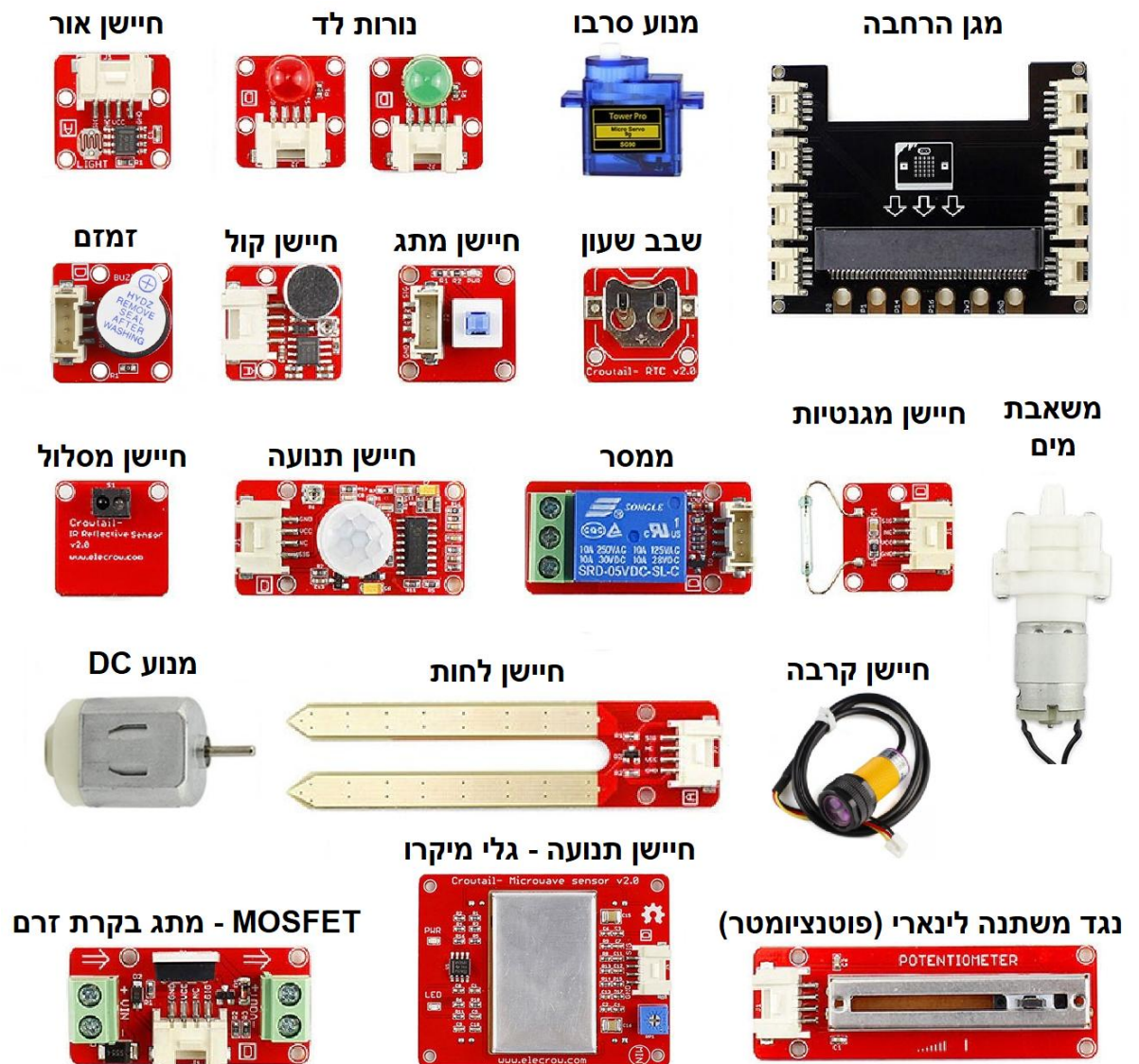

שיעור 2 – היכרות עם ערכת ההרחבה CROWTAIL

ערכת ההרחבה CROWTAIL לכרטיס המיקרו:ביט מאפשרת ביצוע מגוון עצום של פרויקטים כדי לנצל את מלוא הפוטנציאל של הכרטיס. בסיס הערכה הוא מגן ההרחבה CROWTAIL אליו מכניסים את הכרטיס, ובאמצעות חיבור קל ופשוט ניתן לחבר למגן מגוון של חיישנים ומפעילים ללא צורך בהלחמה.

רכיבי הערכה

מפעילים:

מפעיל הינו רכיב במערכת שאחראי על הזזה ושליטה במנגנון או בתת-מערכת, למשל מנוע האחראי על סיבוב גלגל במערכת. מפעיל דורש אות בקרה ומקור אנרגיה כדי לעבוד. מקור האנרגיה יכול להיות חשמלי, פניאומטי (לחץ אוויר), הידראולי (לחץ נוזל), או כל מקור אנרגיה אחר. כאשר אות הבקרה ("סיגנל") המבוקש מתקבל, המפעיל מגיב בהמרת האנרגיה לאנרגיה מכנית לשם ביצוע תפקידו.

מפעילים בערכה: מנוע סרבו, מנוע DC, נורות לד, זמזם, משאבת מים

חיישנים:

חיישן הוא רכיב המשמש למדידה, בקרה והעברה של מידע למערכות אחרות. החיישן חש תכונה בעולם הפיזי-מוחשי וממיר אותה לאות חשמלי או אלקטרוני שניתן לקריאה על ידי מערכות שונות, המסוגלות לקבל החלטות בהתאם לערכים המתקבלים מן החיישן. חיישנים משמשים במערכות שונות ממגוון תחומים, ונמצאים בכל מקום סביבנו, כך למשל החיישן במעלית מונע סגירה על אדם הנכנס אליה, חיישן בדלתות אוטומטיות מאפשר פתיחתן כשמתקרבים אליהן, חיישן הרברס המותקן באוטו יאפשר התראה בצפצוף כאשר הרכב מתקדם אחורנית אל מכשול, וכן הלאה. ישומים נפוצים של חיישנים נמצאים בכלי רכב, במנועים, בלוויינים מלאכותיים, במכשירים רפואיים, בתעשייה וברובוטים.

חיישנים מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות בהתאם לטכנולוגיה בה הם פועלים - חיישנים פסיביים (אשר מודדים אנרגיה קיימת, כגון חיישן טמפרטורה), וחיישנים אקטיביים, אשר פולטים אנרגיה ואז קולטים את ההחזר שלה (כגון חיישן מרחק או מכ"ם).

עוד חלוקה נפוצה של חיישנים היא לחיישנים דיגיטליים המסוגלים לזהות שני מצבים בלבד ולהחזיר ערך בינארי של 0 או 1 המעיד על המצב הנוכחי, וחיישנים אנלוגיים המסוגלים לתאר כמות של הערך הנמדד בצורה מספרית.

חיישנים דיגיטליים בערכה: חיישן מתג, חיישן מגנטיות, חיישן תנועה -גלי מיקרו, חיישן מסלול

חיישנים אנלוגיים בערכה: חיישן קול, חיישן לחות, פוטנציומטר, חיישן אור, חיישן קרבה

רכיבי אלקטרוניקה

רכיב אלקטרוני הוא עצם אלקטרוני בסיסי, בעל פונקציה מוגדרת, המשמש ליצירתם של מכשירים אלקטרוניים. רכיב אלקטרוני בנוי בדרך כלל במארז משל עצמו, ולו הדקים מתכתיים (שניים או יותר) המשמשים לחיבורו לרכיבים אחרים. מספר רכיבים אלקטרוניים המחוברים ומתפקדים יחד נקראים מעגל אלקטרוני.

רכיבי אלקטרוניקה נוספים בערכה: ממסר, מתג בקרת זרם MOSFET, שבב שעון

שיעור 3 – עבודה עם מפעילים

חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- מנורת LED עם כבל חיבור

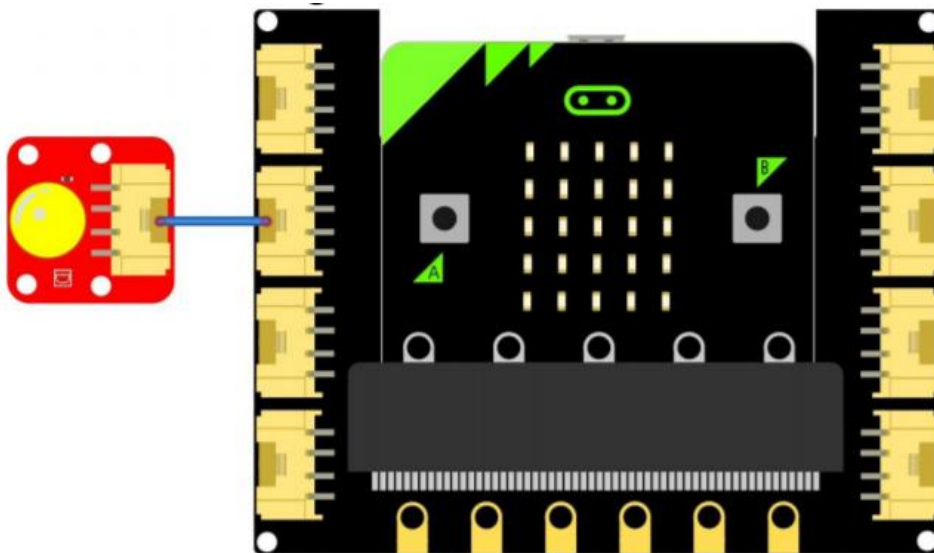
כאמור מפעיל הינו רכיב במערכת שאחראי על הזזה ושליטה במנגנון או בתת-מערכת, למשל מנורה האחראית להדליק נורת לד. מפעיל דורש אות בקרה ומקור אנרגיה כדי לעבוד, כך שהמנורה דורשת אות בקרה כדי לדעת מתי עליה להדליק את הנורה באמצעות סגירת מעגל חשמלי, וחשמל כדי שתוכל לספק אנרגיה חשמלית לנורה באמצעות המעגל שנסגר.

בשיעור זה נלמד כיצד לחבר מנורת לד חיצונית לכרטיס אותה נפעיל בלחיצת כפתור. חשוב להבין שכל תהליך הוספת רכיב חיצוני בפרוייקט מיקרו:ביט כולל את השלבים הבאים:

- 1- הכנסת כרטיס המיקרו:ביט אל מגן ההרחבה
- 2- חיבור פיזי של הרכיב החיצוני אל מגן ההרחבה (באמצעות הכבל הייעודי של הרכיב)
- 3- כתיבת התכנית העושה שימוש ברכיב החיצוני (במסמך זה נדגים את סביבת ה-MakeCode הויזואלית של מייקרו:סופט)
- 4- העתקת התכנית אל הכרטיס המחובר בכבל USB אל המחשב (ר' פרק 1) שתוביל להפעלתה על גבי הכרטיס

נחבר את מנורת הלד למגן ההרחבה באמצעות הכבל שלה, שהינו כבל בעל מחברי JST משני קצותיו. מחברי ה-JST שבקצות הכבל כוללים כניסות ל-4 פינים (מחבר מסוג "נקבה"), ומתחברים בצידם האחד אל מנורת הלד ובצידם השני ליציאה בצדו של מגן ההרחבה. בין החוטים יש חוט שאחראי להעביר את אות הבקרה (SIG-סיגנל), חוט לפלוס (VCC-מתח כניסה) וחוט למינוס (GND-אדמה/הארקה) שתפקידם לאפשר את סגירתו של המעגל החשמלי הנדרש, וחוט הקובע האם יסגר מעגל חשמלי באות בקרה נשלח שערך 1 או כשערך 0 (NC-סגור במצב נורמלי).

בשיעור זה נחבר את הכבל ליציאת "P2" של מגן ההרחבה, ובהתאם לכך נדאג בקוד שלנו להפעיל את המנורה דרך יציאה זו.

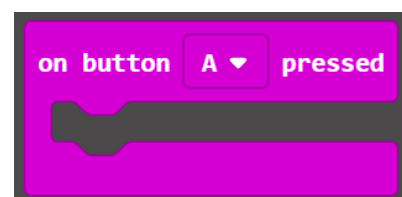

תרגול: כתוב תכנית לזיהוי לחיצה על כפתור A שבכרטיס, ובתגובה להדליק את המנורה למשך חצי שניה ואז לכבותה.

האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

- כאשר לוחצים על כפתור A בכרטיס:
 - הדלק את המנורה
 - המתן חצי שניה
 - כבה את המנורה
 - המתן חצי שניה

ראשית נזהה כאשר כפתור A נלחץ: בסביבת הפיתוח MakeCode יש "פקודות אירוע" שתפקידן לזהות כאשר אירוע מסוים קורה ואז להריץ את כל הפקודות שתחתיהן בצורה סדרתית אחת אחרי השניה. פקודת האירוע הרלבנטית בפרוייקט זה הינה:

הפקודה נמצאת במשפחת הפקודות "Input", המכילה את הפקודות המטפלות באמצעי הקלט של כרטיס המיקרו:ביט, כדוגמת כפתורי הלחצנים שלו. הפקודה יודעת לזהות לחיצה על כפתור [A] (ניתן לשנות לכפתור [B]), ומפעילה מיידית עם הלחיצה את כל הפקודות תחתיה.

כעת כדי להדליק את המנורה נשלח לה דרך יציאת "P2" אליה היא מחוברת, את הסיגנל הדיגיטלי "1" המסמן לה להדלק בעוצמה מלאה. בצורה דומה "0" יסמן לה לכבות את האור.

הפקודה לשליחת הסיגנל הדיגיטלי הינה:

הפקודה נמצאת במשפחת "Pins" תחת Advanced (שבתחתית איזור משפחות הפקודות).

ניתן לשנות את P0 לכל אחת מיציאות המגן, ולשנות את [1] באמצעות הזזת פס הגלילה שיופיע תחתיו כשנלחץ על השדה.

בהמשך נראה כיצד ניתן לשלוט בעוצמת ההארה, על ידי שליחת סיגנל אנלוגי המתאר את עוצמת ההארה הנדרשת.

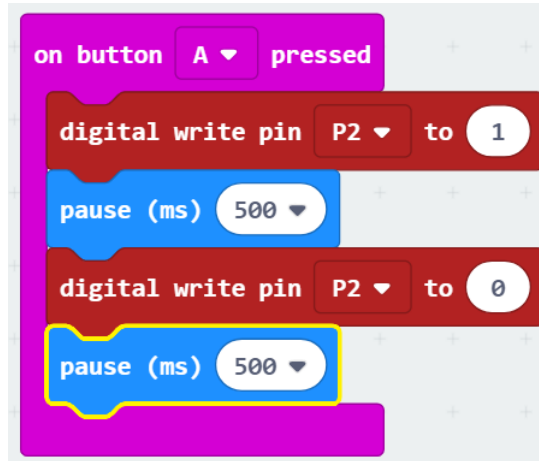
כדי להמתין בזמן ריצת התכנית כדי לאפשר למנורה לבצע את פעולה ההארה במשך חצי שניה לפני שנשלח לה את ההוראה לכבות את האור, נשתמש בפקודת ההמתנה:

הפקודה נמצאת במשפחת הפקודות Basic.

הערך מייצג מילי-שניות (אלפיות השניה), כלומר יש להקליד 500 כדי לייצג חצי שניה.

הקוד הסופי המממש את האלגוריתם נראה כך:

נקודות לדיון:

מה יקרה אם נלחץ לחיצה ארוכה על הכפתור? מה המסקנה לגבי הדרך שבה מיקרו:ביט מגדיר את אירוע לחיצה על הכפתור?

מה יקרה אם נלחץ כמה פעמים במהירות רצוף על הכפתור? מה המסקנה לגבי הדרך שבה אירועים מטופלים במיקרו:ביט?

שימו לב שניתן להקליד לשדה הערך של פקודת שליחת הסיגנל הדיגיטלי כל ערך, על אף שמדובר באות דיגיטלי בעל שני מצבים בלבד בו 0 מייצג מצב אחד ו-1 מייצג את המצב השני. נסו להזין ידנית ערכים אחרים והריצו את התכנית. מה המסקנה לגבי ערכים שונים הנשלחים כסיגנל דיגיטלי?

מה יקרה אם ננתק את המיקרו:ביט מכבל ה-USB? איך ניתן לעבוד עם הכרטיס במנותק מן המחשב? נסו לפתור את הבעיה כדי לעבוד עם הכרטיס לאחר העתקת התכנית אליו. (רמז: ערכת המיקרו:ביט כוללת תא סוללות AAA...)

שיעור 4 – מבוא לחיישנים – חיישן אור (אנלוגי)

חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- חיישן אור וכבל חיבור

מוטיבציה לשימוש בחיישנים

בשיעור הקודם בנינו תכנית שקבעה פעולות קבועות מראש שהתבצעו באופן זהה בכל הפעלה של התכנית ללא קשר למצבו של המיקרו:ביט או לסביבתו. כלומר פעולות העבודה ידועות מראש וקצובות בזמן - הפעלת הנורה לוותה בהקצבת זמן פעולה שנקבע מראש בזמן כתיבת התכנית למשך הדלקתה ומשך כיבויה.

מערכות לדוגמא שעובדות בתכנות קבוע מראש - מערכת השקייה ניתנת לתכנות מראש שתפעיל את הממטרות/טפטפות בשעות קבועות. מערכות רמזורים ניתנות לתכנות מראש ומקציבים זמני פעולה והמתנה קבועים לאור האדום הצהוב והירוק.

יש הרבה סיבות ומוטיבציות להשתמש בחיישנים שיאפשרו לקבל מידע על המערכת וסביבתה כדי לקבל החלטות מושכלות בזמן ריצה כיצד על המערכת לפעול.

- קבלת החלטות בזמן העבודה בהתאם לסביבה – לא תמיד נדע לקבוע מראש כיצד מערכת אמורה להתנהג, אלא בהתאם לסביבתה. כך נרצה למשל שרמזורים בצומת עמוסה יתנו עדיפות לנתיבים העמוסים כדי לשחרר את לחץ התנועה, ושמערכות השקייה יעבדו בהתאם למזג האוויר ולא יעבדו כאשר יורד גשם.
- טיפול בהפרעות לפעולת המערכת – המערכת עלולה לסבול מהפרעות שימנעו ממנה לתפקד. למשל מערכת השקייה שמתמודדת עם ממטרה תקועה או דולפת.
- להינות מיתרונות עבודה אוטומטית ללא מגע יד אדם – כאשר מערכות מבצעות תהליכים באופן אוטומטי (מיכון של תהליכים) – הם הופכים להיות אמינים יותר, מהירים יותר וזולים יותר.

דוגמאות נוספות:

זרוע רובוטית צריכה לדעת מתי לסיים את תהליך הפתיחה או הסגירה שלה ולכן צריכה לבדוק מה זווית הפתיחה שלה בזמן עבודתה.

רובוט הממוקם במבוך ועליו למצוא את היציאה – עליו לדעת מה מיקומו ביחס אליו כדי לזהות את נקודות הכניסה והיציאה ולהריץ אלגוריתם ליציאה מהמבוך (למשל אם כל קירות המבוך מחוברים ביניהם או לגבול המבוך החיצוני, אז חוצה המבוך יגיע ליציאה בסופו של דבר אם יבחר בצד ימין או שמאל וישאיר את ידו על הקיר לאורך כל חציית המבוך)

רובוט המכסח דשא אוטומטית זקוק לחיישנים שיאפשרו לו לנוע בחופשיות באמצעות הדמיית את חוש הראיה כדי לזהות מכשולים בדרכו, כדי לאפשר לעקוף/להתחמק מהם בזמן תנועתו.

דוגמאות למשימות ייחודיות שניתן לממן – ביצוע קציר באופן אוטומטי באמצעות חיישן שמזהה היכן עובר הגבול בין איזור שכבר נקצר לאיזור אותו יש לקצור, וכך הרובוט יכול לנוע באופן אוטונומי (עצמאי) לאורך הגבול ולבצע קציר באיזור הנדרש באופן אוטומטי, ביצוע שינוע (תהליך העמסה-> הסעה-> פריקה) אוטומטי של סחורות יתאפשר באמצעות חיישן שיזהה את פתחי הכניסה בעבור זרועות המלגזה האוטומטית וכדומה.

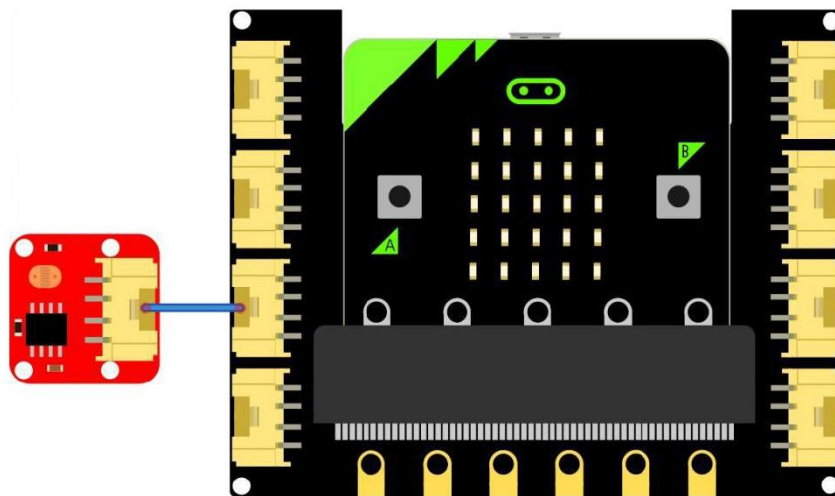
שימוש בחיישנים

רובוט משתמש בחיישנים כפי שאדם משתמש בחושים. החושים שלנו מזרימים כל הזמן מידע למוח שמעבד את המידע ומקבל החלטות בזמן אמת. כך למשל העיניים מזרימות לנו מידע מה נמצא בסביבתנו וכך למשל בזמן הליכה נוכל לעקוף מכשול אותו ראינו, או אם אנחנו רצים למישהו לתת לו חיבוק נדע להאט לפני המפגש כי להמנע מהתנגשות מכאיבה.

בצורה דומה החיישנים מזרימים כל הזמן מידע למיקרו-בקר שלנו (כרטיס המיקרו:ביט) והוא אחראי לקבל החלטות שמבוססות על המידע הזה במסגרת התכנית שהוא מריץ.

בשיעור זה נעבוד עם חיישן האור שבערכה. חיישן האור הינו חיישן אנלוגי, המעביר אל הכרטיס ערך מספרי המייצג את רמת האור הנמדדת בסביבתו של החיישן. החיישן עובד עם רכיב אלקטרוני הנמצא עליו בשם "פוטורזיסטור", שהינו נגד הרגיש לאור (פוטו=אור, רזיסטור=נגד), כך שעוצמת ההתנגדות שלו ברגע המדידה קובעת את הערך שמוחזר אל הכרטיס.

נחבר את חיישן האור האנלוגי שבערכה עם כבל ה-JST שלו אל כניסת "P1" של מגן ההרחבה, ובהתאם לכך נדאג בקוד שלנו להשתמש במידע שיוזרם לכרטיס דרך כניסה זו. בין החוטים יש חוט שאחראי להעביר את אות הבקרה (SIG-סיגנל) עם המידע על ערכו של החיישן, חוט לפלוס (VCC-מתח כניסה) וחוט למינוס (GND-אדמה/הארקה) שתפקידם לאפשר את סגירתו מעגל חשמלי הנדרש לעבודתו של החיישן, וחוט שלא בשימוש (NC-סגור במצב נורמלי).

תרגול: כתוב תכנית להצגת כמות האור הנמדדת בחדר (המידע המתקבל מהחיישן) על גבי הכרטיס.

שימו לב: מכיוון שהתכנית אמורה להציג באופן רציף את הערך הנוכחי של החיישן, יש לבדוק האופן מחזורי שוב ושוב את החיישן ולהציג כל פעם את ערכו המעודכן על גבי הכרטיס. הדרך להריץ קטע קוד בצורה מחזורית היא באמצעות שימוש ב**לולאות**.

לולאות הן "חזרות" על אותה קבוצת פקודות. לולאות מריצות את סדרת הפקודות הכלולה בתוכן שוב ושוב, כך שכשרשימת הפקודות מגיעה אל סופה בלולאה כל התהליך מתחיל שוב מתחילתו.

האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

- בלולאה שרצה לעולמים:

- הצג את ערכו האנלוגי הנוכחי של החיישן על גבי הכרטיס

בסביבת הפיתוח MakeCode יש "פקודות לולאה" שתפקידן להריץ את קטע הקוד שהן עוטפות מספר רב של פעמים.

רוב פקודות הלולאה נמצאות במשפחת "Loops" הירוקה, אך פקודת הלולאה הבסיסית שרצה "לעולמים" נקראת "Forever" ונמצאת ברשימת הפקודות הבסיסית הכחולה של משפחת "Basic":

הערה: שימו לב שניתן בעיקרון "לשבור" לולאת לעולמים באמצעות פקודת "Reset" שבמשפחת "Control", כך שהתכנית תאותחל ותתחיל לרוץ מהתחלה.

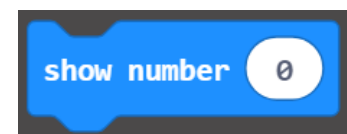
כדי לאחזר את הערך הנוכחי של החיישן נשתמש בפקודת קריאת ערכו של החיישן:

הפקודה נמצאת במשפחת "Pins" תחת Advanced (שבתחתית איזור משפחות הפקודות).

ניתן לשנות את P0 לכל אחת מכניסות המגן.

כדי להציג את הערך על גבי הכרטיס בזמן ריצת התכנית נשתמש בפקודה המאפשרת הצגת מספרים באמצעות הדלקת הורות הLED המתאימות על הכרטיס:

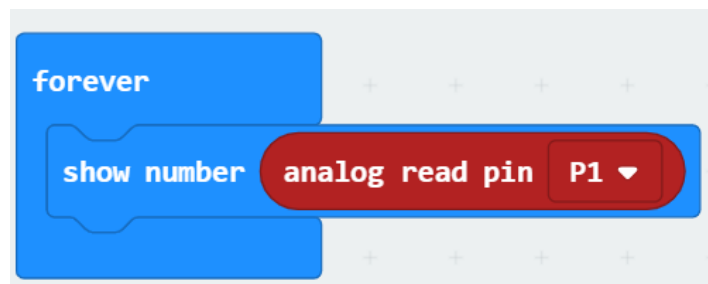

הפקודה נמצאת במשפחת הפקודות Basic.

הערך בפרמטר מייצג את המספר שיוצג על גבי הכרטיס באמצעות הדלקת נורות הלד שבו, וכמו כל פרמטר בסביבת הפיתוח MakeCode ניתן לגרור לתוכו פקודות המחזירות ערכים כדוגמת פקודת אחזור ערכו האנלוגי של חיישן שסקרנו קודם.

שימו לב: כרטיס המיקרו:ביט כולל על גבו מטריצה של 25 נורות לד מובנות המאפשר לו להציג מידע מגוון למשתמש. (הנורות המובנות משמשות גם כחיישני אור כאשר הכרטיס מחזיר ערך של 0-255 המייצג את רמת בהירות האור מסביבו.)

הקוד הסופי המממש את האלגוריתם נראה כך:

נקודות לדין:

מה מוצג כשמחשיכים את סביבת החיישן לעומת חשיפתו לאור ישיר? מה המסקנה לגבי הערכים שמחזיר החיישן ביחס לכמות אור משתנה?

מה הערך המינימלי שהצלחתם להציג על גבי הכרטיס? מה המקסימלי? מה לדעתכם טווח הערכים של החיישן? (טווח החיישן הינו 0-1023)

שיעור 5 – לולאות בקרה וחיישן אור

חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- חיישן אור וכבל חיבור
- מנורת LED וכבל חיבור

בהמשך למוטיבציה לעבודה עם חיישנים, אנו רוצים לתכנן את פעילות המערכת בהתאם לתנאים הסביבתיים שלה.

אם רוצים לעבוד עם חיישן לשם קבלת מידע על התנאים הסביבתיים של המערכת יש לבצע כל הזמן בדיקה רצופה מה ערכיו הנוכחיים כדי שנוכל לפעול ברגע הנדרש לפי הצורך.

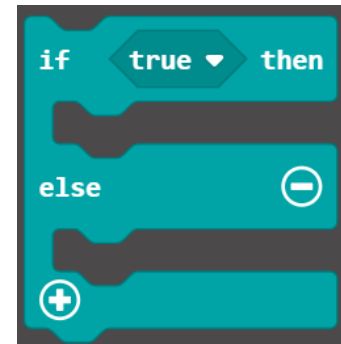
כלומר יש צורך בלולאת בקרה הבודקת בכל חזרה האם תנאי מסויים שנחיל על ערכו הנוכחי של החיישן התקיים כדי לדעת אם נדרשת פעולה, ומבצעת אותה מיידית אם התנאי מתמלא.

מה שהופך לולאה רגילה ללולאת בקרה זה **התנאי** הבודק את מצבו הנוכחי של החיישן, וביצוע הפעולות בהתאם לתוצאת הבדיקה. כלומר הלולאה תהפוך להיות לולאת בקרה כאשר נוסף לגוף הלולאה תנאי שיבדוק את החיישן ויבצע את הפקודות רק כאשר התנאי מתקיים.

שימו לב – בשיעור 3 השתמשנו בפקודת אירוע לחיצה על כפתור. הפקודה למעשה מממשת לולאת בקרה בתוכה הבודקת את מצבו של חיישן המגע (הכפתור שבכרטיס), וכאשר התנאי המוגדר בפרמטרים של הפקודה מתמלא (חיישן A נלחץ ושינה את ערכו הדיגיטלי מ-0 ל-1) היא תריץ את כל הפקודות שבה. ההרצה תתבצע חד-פעמי לכל הפעלה, כלומר בכל פעם שמצבו של החיישן משתנה בלחיצה והתנאי מתקיים ירוצו הפקודות ברצף חד-פעמי.

פקודת בדיקת תנאי

פקודה הבודקת את התנאי שהוצב בה כפרמטר ובוחרת אלו פקודות להריץ בהתאם לתוצאות בדיקת התנאי. במשפחת "Logic" שבצבע טורקיז מרוכזות פקודות התנאים, כדוגמת פקודת IF-THEN-ELSE:

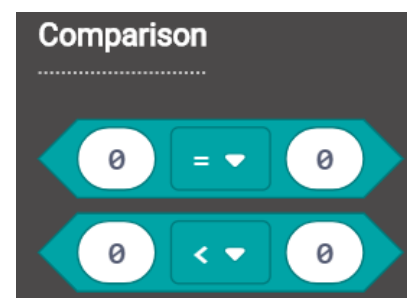

הפקודה תבדוק את התנאי, ואם הוא מתקיים כל הפקודות בחלק הראשון שמתחתיו ירוצו. אחרת (אם התנאי לא מתקיים) ירוצו כל הפקודות שבחלק השני מתחת ל- else.

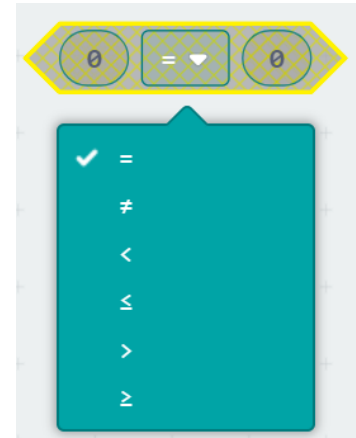
תנאי השוואה

כדי לבדוק את ערכי החיישן בהשוואה לרמת סף מבוקשת, עלינו להשתמש בפקודות המגדירות את תנאי ההשוואה ביניהם.

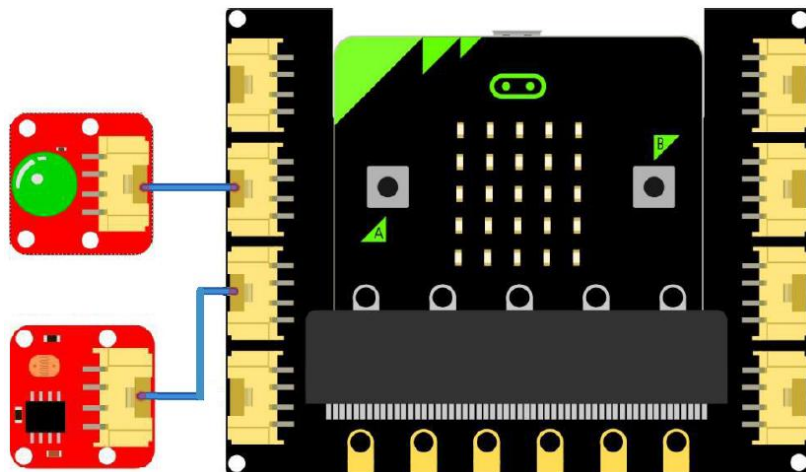
במשפחת "Logic" נוכל לבחור בפקודות המאפשרות הגדרת תנאי ההשוואה בין שני הפרמטרים בצדדי הפקודה.

גם קריטריון ההשוואה שבמרכז הינו פרמטר הניתן להגדרה בבחירת סוג קריטריון ההשוואה מהרשימה:

בשיעור זה נעבוד עם חיישן האור ונורת לד. נחבר את חיישן האור האנלוגי שבערכה עם כבל ה-JST שלו אל חיבור "P1", ואת נורת הלד לחיבור "P2" של מגן ההרחבה:

תרגול: כתוב תכנית שתשתמש בחיישן האור לזיהוי החשכה בסביבת המערכת, ותדליק באופן אוטומטי את מנורת הלד. על התכנית גם לכבות את המנורה כאשר הסביבה חוזרת להיות מוארת.

האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

• בלולאה שרצה לעולמים:

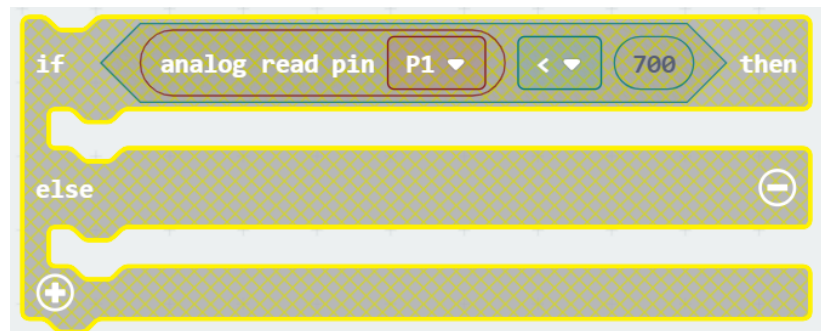
- בדוק את רמת האור בחדר
 - אם חשוך – הדלק את המנורה
 - אם מואר – כבה את המנורה

כדי לממש תנאי הבודק האם ערכו של חיישן האור קטן מתנאי הסף כאשר מוטל עליו צל (למשל בערך חיישן אור של 700 ומטה), נבנה את פקודת תנאי ההשוואה כך:

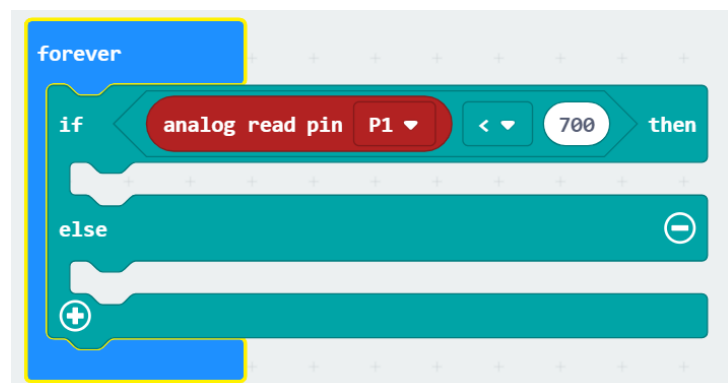
את פקודת קריאת חיישן האור נגרור לפרמטר משמאל ואת הערך 700 נזין ידנית לפרמטר מימין.

את תנאי ההשוואה נכניס לפקודת התנאי:

שימו לב: לולאת בקרה אמורה לרוץ כל הזמן כדי לזהות בזמן ריצה איך לפעול. כלומר חלק בלתי נפרד מלולאת הבקרה היא לולאת לעולמים העוטפת את בדיקת התנאי (אחרת התנאי ייבדק פעם יחידה עם תחילת התכנית ואז היא תסתיים)

לכן יש להכניס את פקודת התנאי ללולאה:

וכעת נוכל לגרור את הפקודות הרצויות לכל אלטרנטיבת התנהגות בפקודת התנאי שלנו. עלינו להוסיף לתכנית את הפקודות להאיר את מנורת הלבד המחוברת לכרטיס כאשר רמת האור יורדת והתנאי מתקיים, ולכבות אותה כשהתנאי אינו מתקיים.

הקוד הסופי המממש את האלגוריתם נראה כך:

```
forever
  if (analog read pin P1 < 700) then
    digital write pin P2 to 1
  else
    digital write pin P2 to 0
```

נקודות לדיון:

מה קורה כשמעבירים יד מעל החיישן? מה קורה כשמעבירים יד ממש מהר מעל החיישן?

לכל חיישן יש זמני תגובה. גם הוא בודק בלולאה אינסופית מה קורה בסביבתו ושולח את המידע אל הבקר, והזמן בו הוא מבצע את התהליך הזה קובע את זמני התגובה שלו לשינויים בסביבתו. לחיישן האור שלנו יש זמן תגובה של 20-30 מילי-שניות.

שיעור 6 – משתנים וחייוש הקול (אנלוגי)

חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- חיישן קול וכבל חיבור
- מנורת LED וכבל חיבור

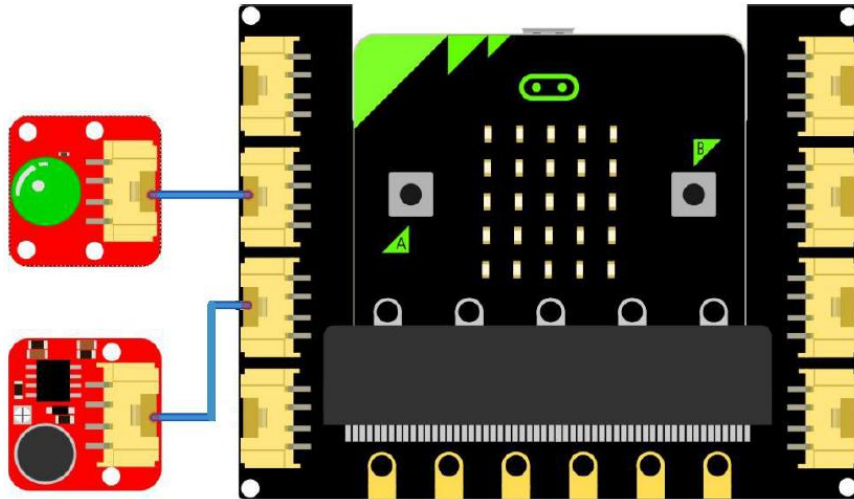
בשיעור זה נלמד על משתנים ועל חייוש הקול האנלוגי.

משתנה הוא חלק זיכרון בתוכנית המכיל נתון כלשהו שיכול להשתנות בזמן ריצת התכנית בהתאם לפקודות הניתנות לו – ניתן לבצע פעולת השמה הקובעת את ערכו החדש, פעולת הוספה או החסרה מערכו (יחסית לערכו האחרון) וכמובן פעולת איחזור ערכו הנוכחי של המשתנה.

המוטיבציה לשימוש במשתנים נעוצה בעובדה שלעיתים התכנית שלנו עובדת עם מידע שאינו ידוע מראש. כך למשל אם תכנתנו משחק וברצוננו לעדכן ניקוד של הצלחות במשחק עבור השחקן, עלינו לשמור את הניקוד המתעדכן במשתנה מכיוון שאיננו יודעים מראש מה יהיה הניקוד של השחקן. כדי לעבוד עם משתנה בתכנית עלינו ליצור אותו (ולקבוע את שמו), לאתחל אותו (לקבוע לו ערך התחלתי), לעדכן אותו במהלך התכנית כנדרש בלוגיקה של המשחק, ולאחזר לפי הצורך את ערכו לשם הצגתו או לשם קבלת החלטות המותנות בערכו.

דוגמא לשימוש במשתנה לעדכון ניקוד בתכנית של משחק כלשהו – ניצור משתנה בשם SCORE, עם תחילת התכנית נקבע את ערכו ל-0, בכל פעם שהמשתמש מבצע פעולה רצויה (הצלחה במשחק שלנו) נעלה את ערכו ב-1, ובסוף התכנית נבדוק את הערך ונציג פרצוף שמח עם הערך גדול מ-10 ופרצוף עצוב אם הערך קטן מ-10.

בשיעור זה נעבוד עם חיישן הקול ונורת לד. נחבר את חיישן האור האנלוגי שבערכה עם כבל ה-JST שלו אל חיבור "P1", ואת נורת הלד לחיבור "P2" של מגן ההרחבה:

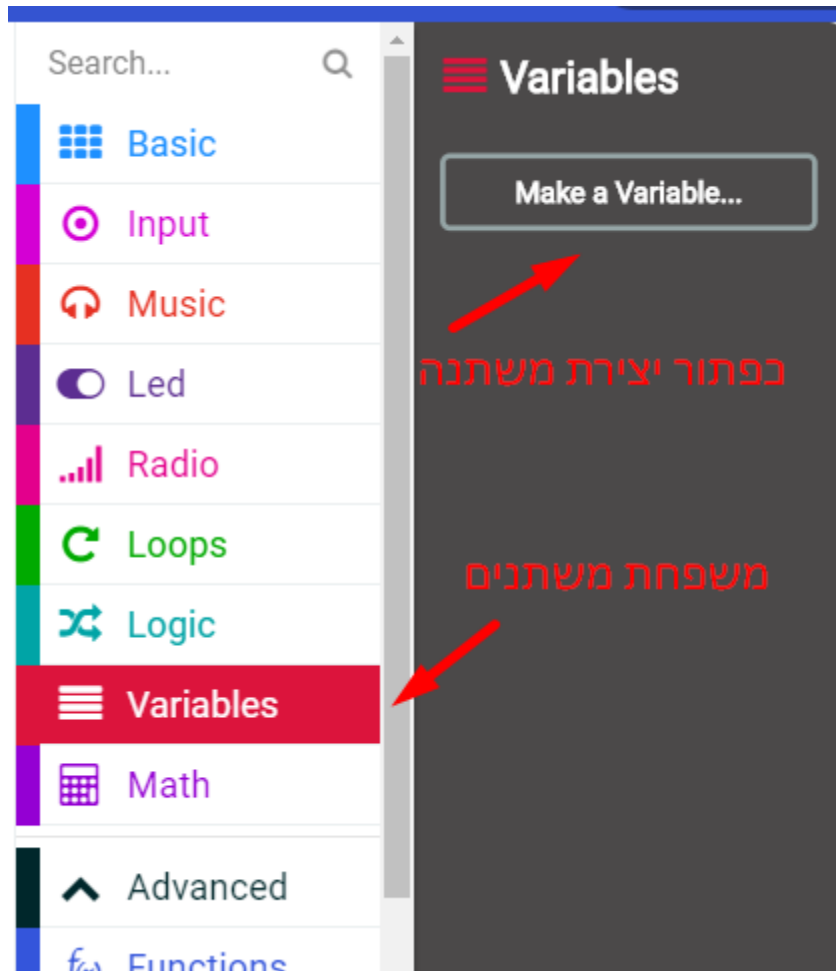

תרגול: כתוב תכנית שתשתמש בחיישן הקול, וכאשר נשמעת מחיאת כף תדליק את הנורה ותציג את רמת הרעש הנוכחית בחדר.

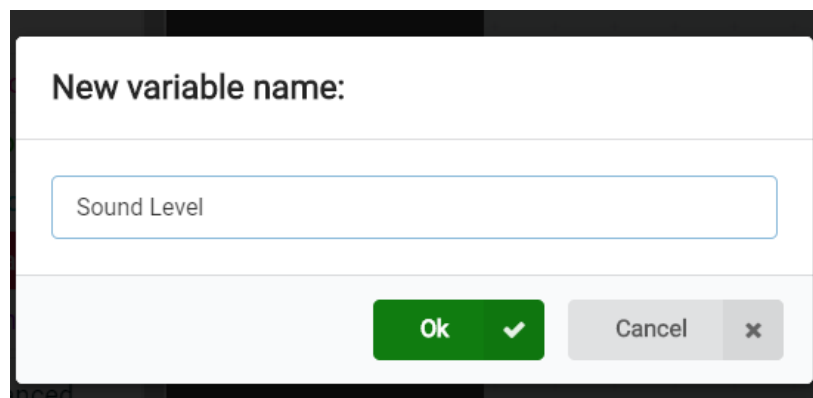
האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

- בלולאה שרצה לעולמים:
 - בדוק את רמת הרעש הנוכחית
 - אם נשמעה מחיאת כף – הדלק את המנורה והצג את רמת הרעש
 - אחרת – כבה את המנורה

ראשית ניצור משתנה וניתן לו שם: SOUND LEVEL. נבחר את משפחת Variables (משתנים) ונלחץ על כפתור Make a Variable ליצירת המשתנה החדש.

נקליד את שם המשתנה בחלון הדיאלוג שיפתח ונלחץ על OK:

כעת בחלונית המשתנים יופיעו הפקודות המאפשרות עבודה עם המשתנה החדש שיצרנו:

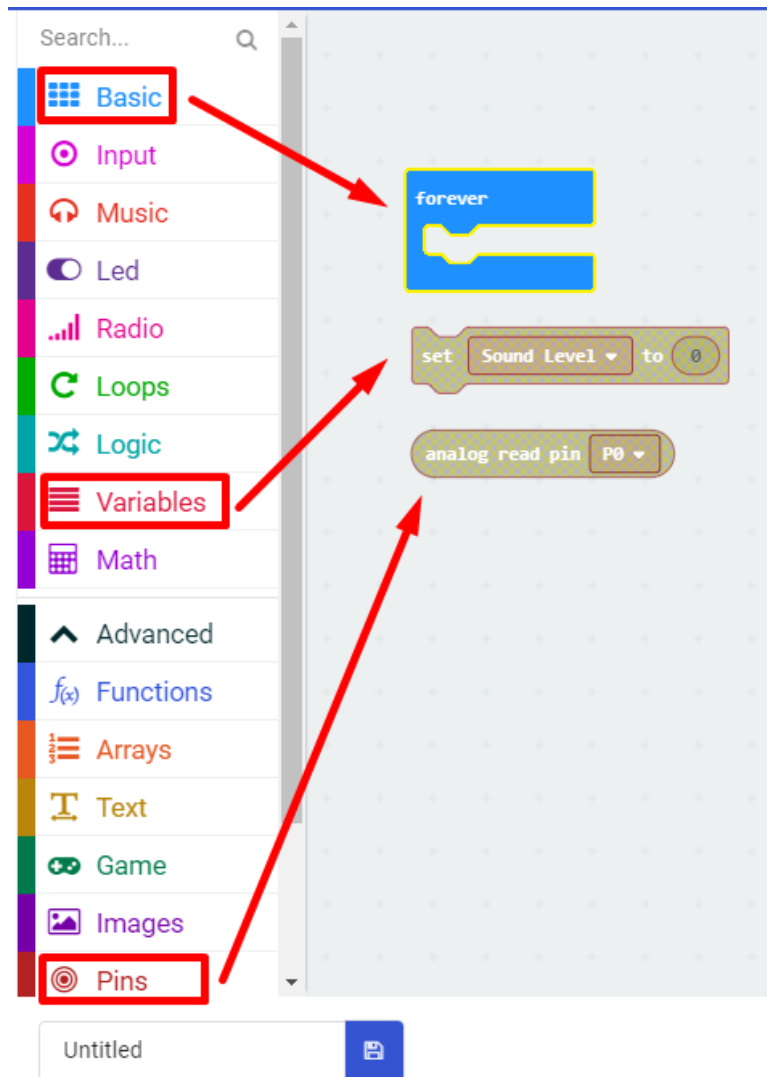
The image shows a screenshot of the Scratch 'Variables' panel. The panel title is 'Variables'. Below the title is a button labeled 'Make a Variable...'. Underneath, a variable named 'Sound Level' is selected. Two code blocks are attached to the variable:

- A 'set Sound Level to 0' block. A red arrow points from the Hebrew text 'לקביעת ערך חדש למשתנה' (to set a new value for the variable) to the '0' in the block.
- A 'change Sound Level by 1' block. A red arrow points from the Hebrew text 'לשינוי ערכו המספרי הנוכחי של המשתנה' (to change its numerical value) to the '1' in the block.

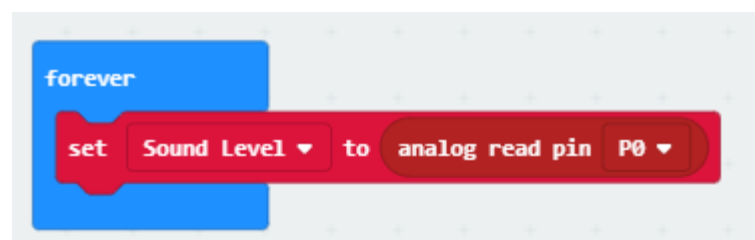
Red Hebrew annotations with arrows point to the variable name and the values in the blocks:

- לאיחזור ערך המשתנה הנוכחי (To restore the current value of the variable) - points to 'Sound Level'.
- לקביעת ערך חדש למשתנה (To set a new value for the variable) - points to '0'.
- לשינוי ערכו המספרי הנוכחי של המשתנה (To change its numerical value) - points to '1'.

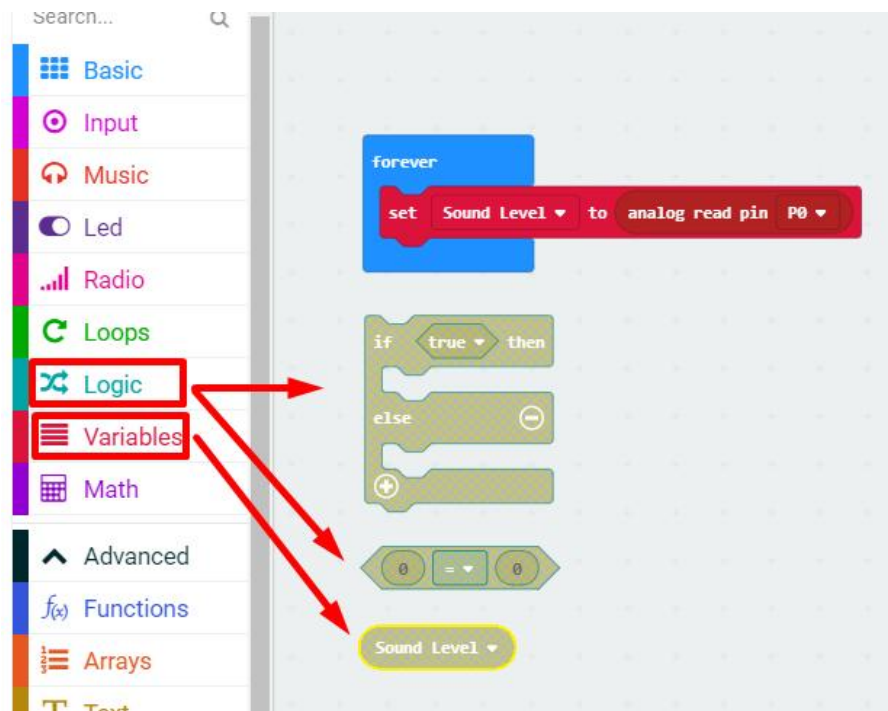
ניצור לולאה אינסופית הבודקת את ערכו האנלוגי של חיישן הקול שחיברנו לכניסה PO, ומעדכנת את ערכו של המשתנה בהתאם. ראשית נבחר את פקודת הלולאה, פקודת קביעת ערך החיישן, ופקודת קריאת החיישן:

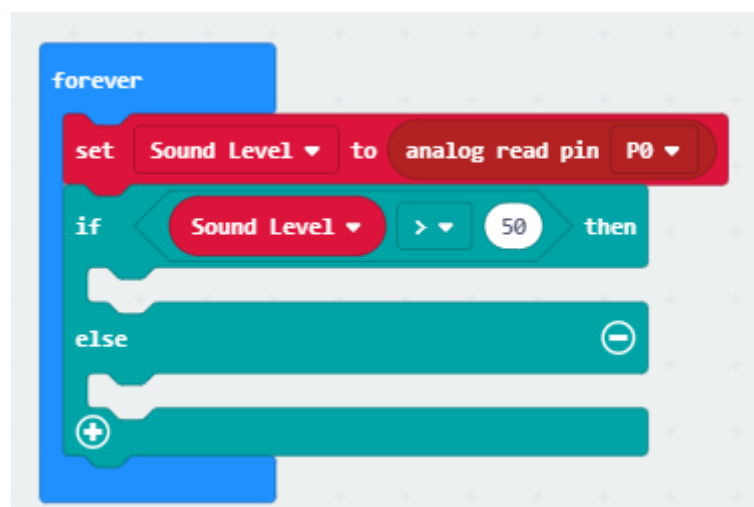
ניצור את הלולאה המבוקשת:

כעת נוסיף ללולאה את התנאי הבודק האם נשמעה מחיאת כף. נבדוק אם ערכו של המשתנה (המכיל בכל רגע נתון את הערך האחרון של חיישן הקול) גדול מרמת הסף לזיהוי צליל מחיאת כף (למשל בערך חיישן קול של 50 ומעלה). נבחר את הפקודות המתאימות:

נזין את ערך תנאי הסף בפקודת ההשוואה (נבחר את אי השוויון "גדול מ-") אל מול ערך המשתנה ונוסיף את התנאי המבוקש לפקודת התנאי וללולאה:

כעת נבחר את הפקודות הרצויות לכל אלטרנטיבת התנהגות בפקודת התנאי שלנו: עלינו להוסיף לתכנית את הפקודות להאיר את מנורת ה led ולהציג את הערך של המשתנה על גבי הכרטיס, כאשר נשמעת מחיאת כף והתנאי מתקיים. כשהתנאי אינו מתקיים עלינו לכבות את הנורה.

פקודת Show Number מספר על גבי הכרטיס נמצאת במשפחת Basic:

אנו לא נציג מספר קבוע, אלא נדאג להכניס כפרמטר את המשתנה שלנו המכיל את הערך הנוכחי של רמת הקול.

הקוד הסופי המממש את האלגוריתם נראה כך:

נקודות לדיון:

מה יקרה אם נחליף את סדר פעולות הדלקת המנורה והצגת המספר על גבי הכרטיס? מה ניתן להסיק מכך לגבי הדרך שבה הכרטיס מריץ את פקודת הצגת המספר? ממה צריך להיזהר בעבודה עם פקודה זו?

בזמן ההמתנה לפקודה לסיים להציג את המספר הלולאה "תקועה" ולכן אנו עלולים לפספס אירועים שונים, למשל מחיאות כף נוספות. יש לקחת זאת בחשבון כשנרצה להציג מידע על הכרטיס.

שיעור 7 – חיישן קרבה (אנלוגי) ונורות הLED של המיקרו:ביט

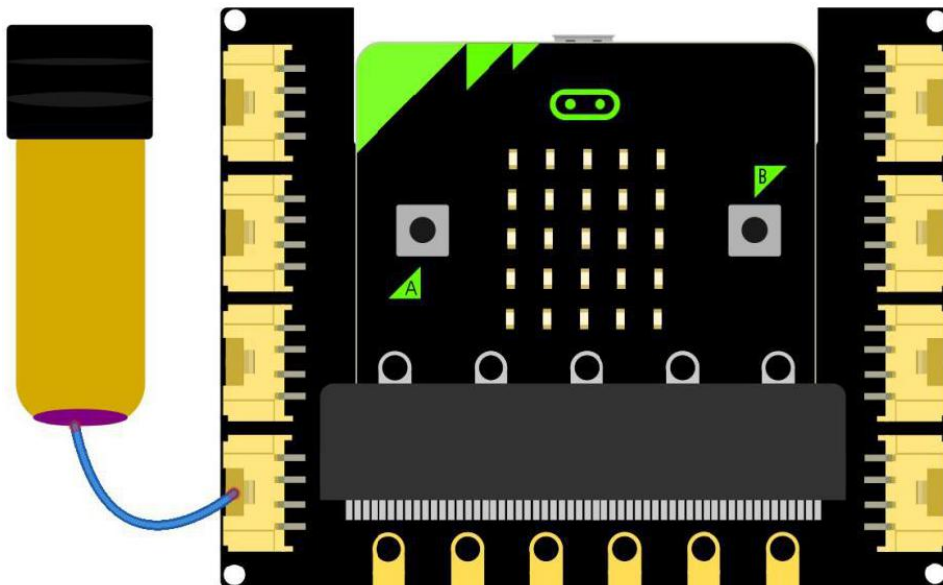
חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- חיישן קרבה

חיישן הקרבה מאפשר זיהוי עצמים/מכשולים קרובים. טווח אפקטיבי עד 50 ס"מ, תלוי ברגישות שלו שניתן להגדיר באמצעות הפוטנציומטר שלו.

פוטנציומטר - רכיב חשמלי שתפקידו להתנגד למעבר זרם חשמלי דרכו ("נגד משתנה"). ייחודו של הנגד המשתנה בכך שהתנגדותו אינה קבועה וניתנת לכוונון בטווח מסוים. שינוי ההתנגדות מתבצע על ידי סיבוב הבורג הקטן שבתחתית החיישן באמצעות מברג. השינוי יקבע את המרחק האפקטיבי של החיישן ואת רמת הסף של המרחק מן המכשול שמולו שמגדירה אותו כ"קרוב".

שים לב: החיישן ידליק נורת LED קטנה עליו כאשר יזהה שהמכשול קרוב אליו, כך שברגע שנחברו למיקרו:ביט עובד הוא יקבל ממנו חשמל ויהיה ניתן לראות את פעולתו. נחבר את חיישן האור האנלוגי שבערכה עם כבל ה-JST שלו אל חיבור "P1", ואת נורת הLED לחיבור "P0" של מגן ההרחבה:

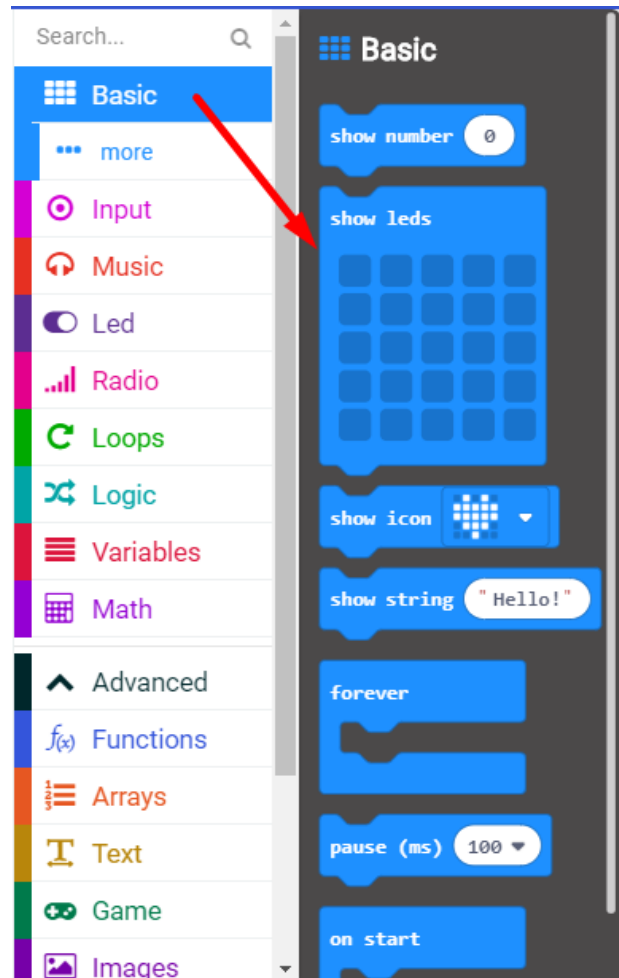
תרגול: כתוב תכנית שתשתמש בחיישן הקרבה לזיהוי מכשולים קרובים, ותשנה באופן אוטומטי את המוצג על גבי נורות הLED של כרטיס המיקרו:ביט.

האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

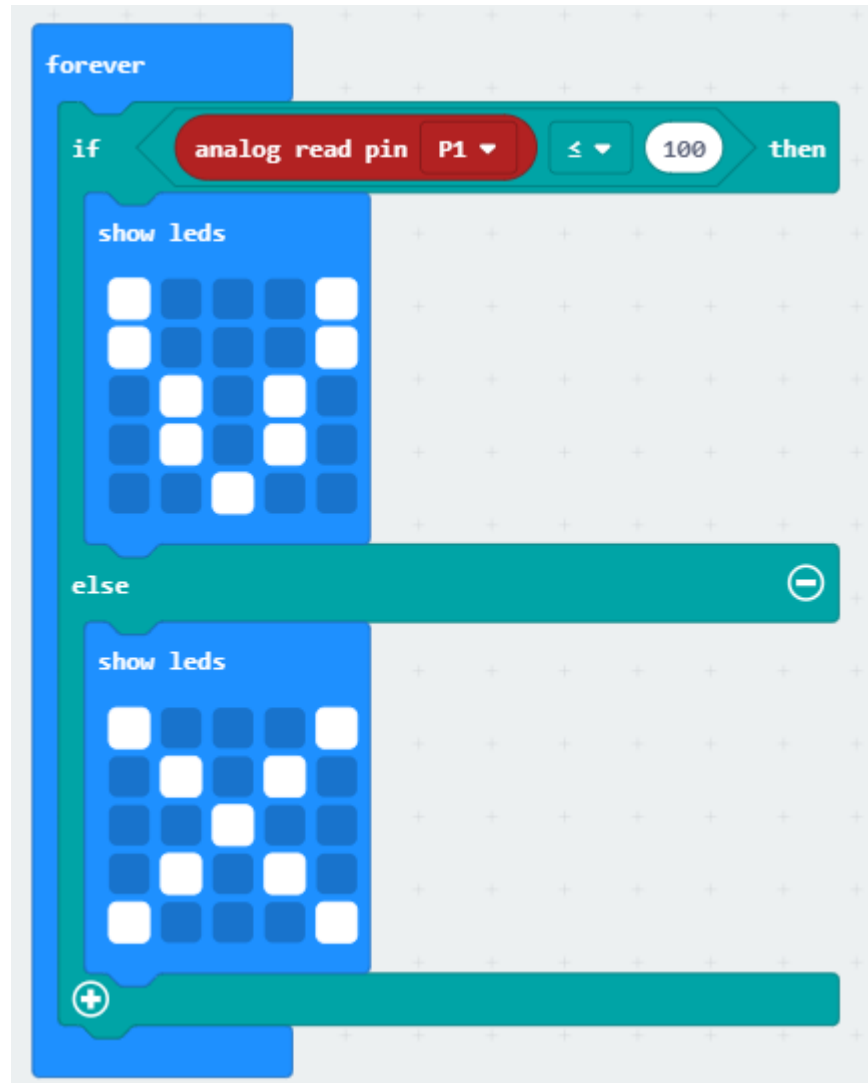
- בלולאה שרצה לעולמים:
 - בדוק האם יש מכשול קרוב
 - אם יש מכשול קרוב – סמן V באמצעות נורות הLED של המיקרו:ביט
 - אחרת – סמן X באמצעות נורות הLED של המיקרו:ביט

ראשית נקבע את ערך הסף של החיישן שממנו ומטה המכשול ייחשב "קרוב". החיישן מחזיר ערך של מאות עד אלפים אך החל ממרחק מסויים החיישן מחזיר ערך נמוך קבוע, כאמור הערכים הספציפיים תלויי רגישות וניתן לכיוונון ע"י הפוטנציומטר של החיישן. ניתן לבחור רמת סף של 100 ומטה כדי להתייחס למכשול כקרוב.

הפקודה להצגת סימונים באמצעות נורות הLED Show Leds נמצאת במשפחת Basic:

הקוד הסופי המממש את האלגוריתם נראה כך:

תרגול מתקדם – ניתן להריץ לולאה אינסופית שתציג את ערכי החיישן על כרטיס הLED (ר' שיעור 4), ולראות אלו ערכים מחזיר החיישן באילו מרחקים מהמכשול. סובבו את הפוטנציומטר עם מברג ושימו לב לשינוי ברמת הסף למרחק שהחל ממנו הLED של החיישן נדלק.

שיעור 8 – זמזם (מפעיל) ולולאה שרצה מספר קבוע מראש של חזרות

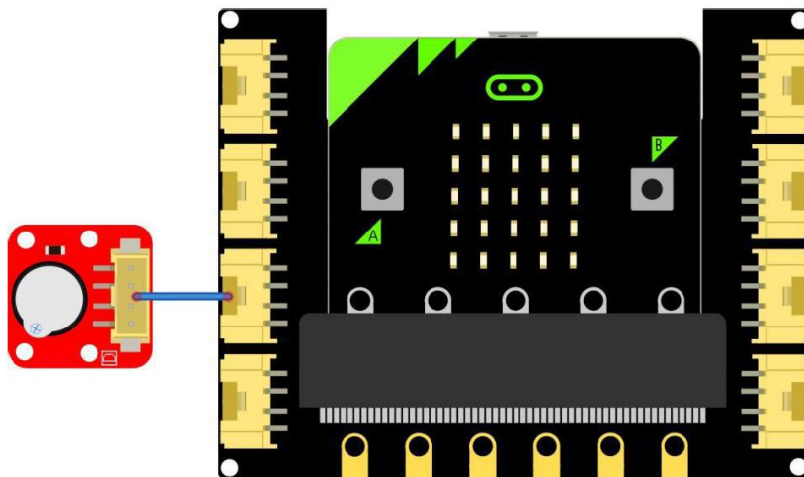
חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- זמזם

כאמור מפעיל הינו רכיב במערכת שאחראי על שליטה במנגנון או בתת-מערכת, למשל זמזם האחראי להשמיע קול. מפעיל דורש אות בקרה ומקור אנרגיה כדי לעבוד, כך שהזמזם דורש אות בקרה כדי לדעת מתי עליו להשמיע את הקול באמצעות סגירת מעגל חשמלי, ואנרגיה הנדרשת להפקת הצליל באמצעות סגירת המעגל החשמלי.

בשיעור זה נלמד כיצד לחבר זמזם חיצוני לכרטיס אותו נפעיל בלחיצת כפתור.

נחבר את הזמזם למגן ההרחבה באמצעות הכבל שלו ליציאת "P1" של מגן ההרחבה, ובהתאם לכך נדאג בקוד שלנו להפעיל את הזמזם דרך יציאה זו:

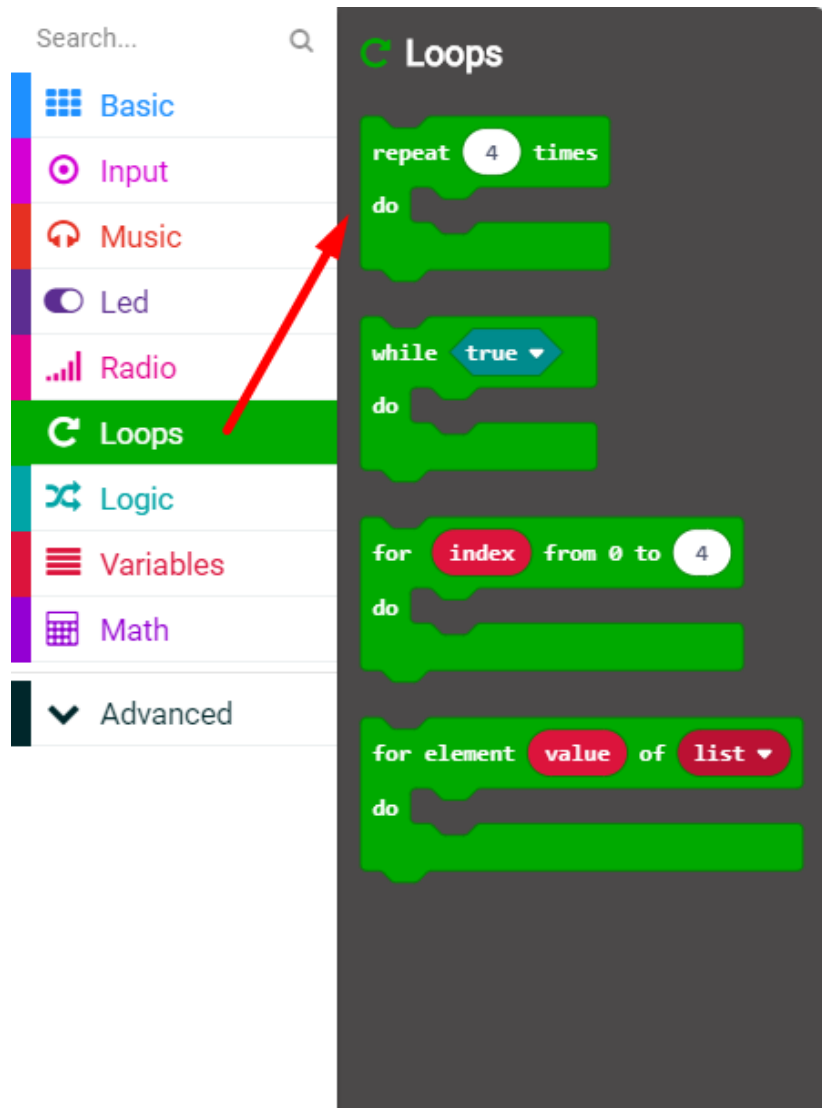

שימו לב: באיור הזמזם מופיע עם מדבקת המגן שלו - יש להסיר אותה כדי שהזמזם יעבוד כראוי

תרגול: כתוב תכנית לזיהוי לחיצה על כפתור A שבכרטיס, ובתגובה תשמיע צפופים בני חצי שניה חוזרים ונשנים בהפסקות בנות חצי שניה - במשך סך של 5 שניות. האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

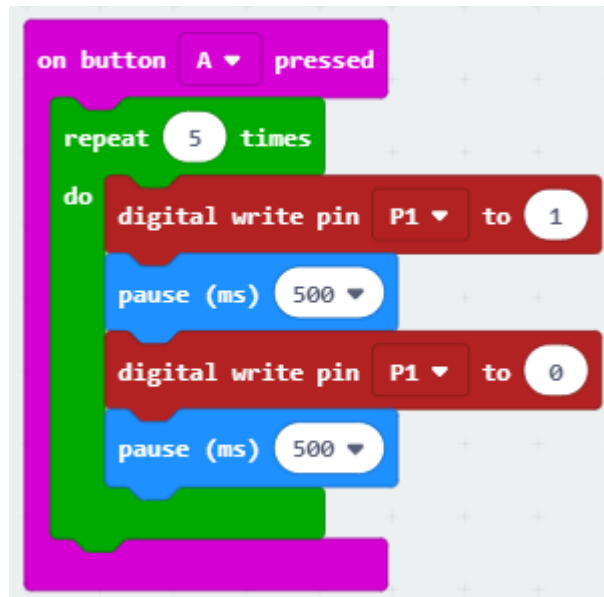
- כאשר לוחצים על כפתור A בכרטיס:
 - חזור 5 פעמים:
 - הפעל את הזמזם
 - המתן חצי שניה
 - כבה את הזמזם
 - המתן חצי שניה

הפקודה להרצת לולאה מספר ידוע מראש של פעמים נמצאת במשפחת Loops:

בפקודה נמצא פרמטר לקביעת מספר החזרות שלה, עם ערך ברירת מחדל של 4. נגרור את הפקודה למשטח העבודה ונשנה את הפרמטר ל-5 כדי שהקוד בלולאה ירוץ 5 פעמים כנדרש.

הקוד הסופי המממש את האלגוריתם נראה כך:

טיפ: אם הזמזם בקושי נשמע נסו לנשוף בחור שלו ולנקוש בתחתיתו כדי לסלק אבק שעלול להפריע לפעולתו.

תירגול:

בנו מערכת חיישן רברס לרכב, שיודעת לזהות כאשר מתקרבים למכשול (20 ס"מ ומטה למשל) ולהשמיע צפצופי אזהרה כל עוד המערכת קרובה אל המכשול.

למתקדמים: השמיעו צפצופי אזהרה בתדירות משתנה בהתאם למרחק מהמכשול – ככל שמתקרבים תדירות הצפצופים תגבר.

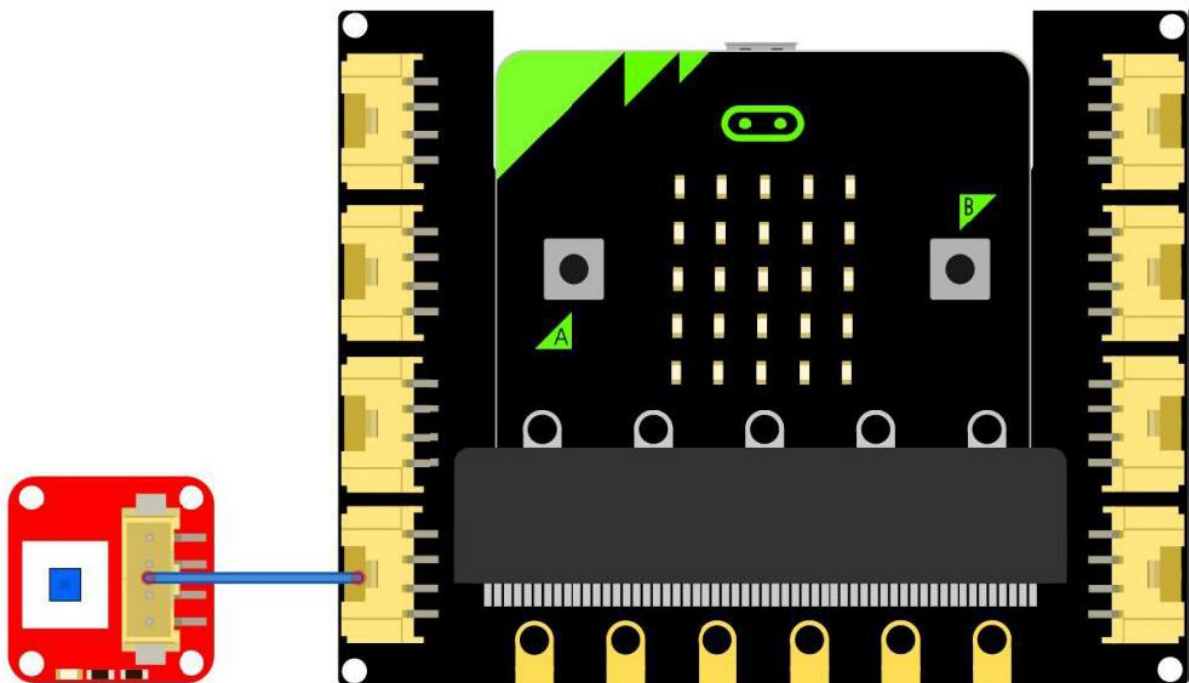
שיעור 9 – חיישן מתג (דיגיטלי) וחיישן הטמפרטורה של מיקרוביט

חומרים נדרשים:

- כרטיס מיקרו:ביט
- מגן הרחבה CROWTAIL
- חיישן מתג

כזכור חיישנים דיגיטליים המסוגלים לזהות שני מצבים בלבד ולהחזיר ערך בינארי של 0 או 1 המעיד על המצב הנוכחי. בשיעור זה נלמד כיצד לחבר חיישן מתג חיצוני לכרטיס, שאת מצבו נשנה בלחיצה עליו.

נחבר את החיישן למגן ההרחבה באמצעות הכבל שלו ליציאת "P0" של מגן ההרחבה:

חיישן המתג יחזיר 0 כאשר אינו לחוץ, ו-1 כאשר הוא לחוץ. שים לב: כל לחיצה בודדת על החיישן משנה את מצבו (מלחוץ ללא לחוץ ולהיפך) בו הוא יישאר עד ללחיצה הבאה. כלומר בלחיצה הראשונה ישתנה מצבו ללחוץ, בלחיצה השניה ישתנה שוב ללא-לחוץ, וכן הלאה.

תרגול: כתוב תכנית שמציגה את הטמפרטורה הנוכחית על גבי הכרטיס אם חיישן המתג במצב לחוץ.

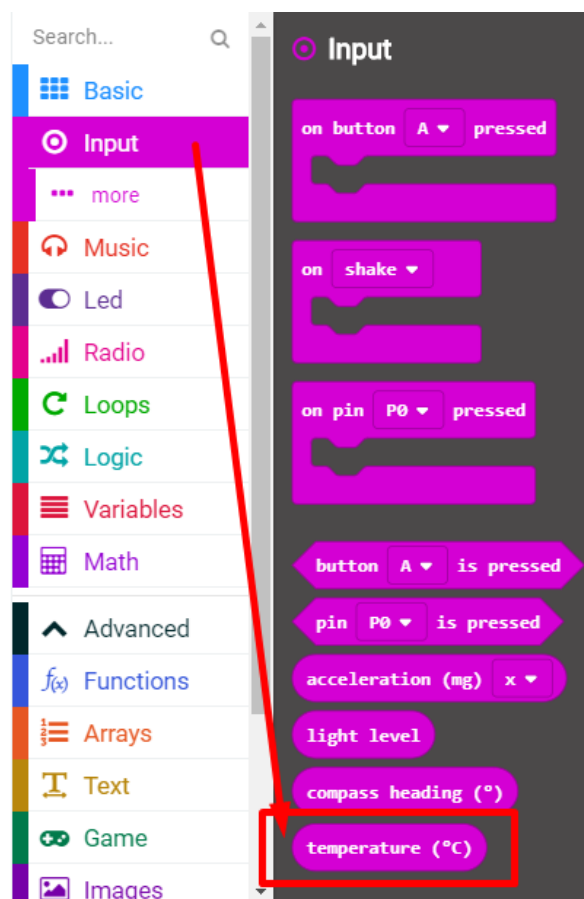
האלגוריתם (שיטה) הנדרש כולל את השלבים הבאים:

• לעולמים

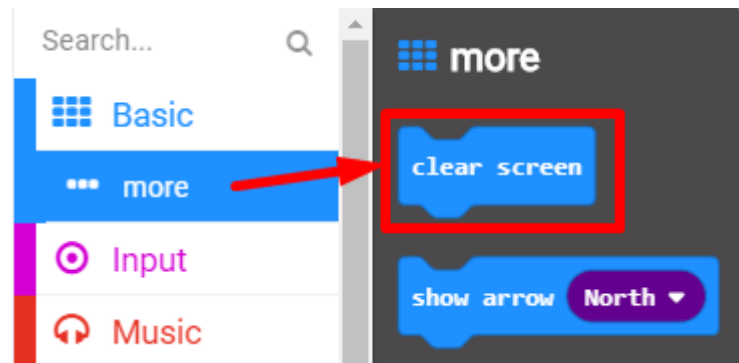
○ בדוק את מצב חיישן המתג:

- אם החיישן לחוץ – הצג את הטמפרטורה הנוכחית
- אחרת – אל תציג דבר

כדי להציג את הטמפרטורה הנוכחית נאחזר את ערכו של חיישן הטמפרטורה הפנימי של כרטיס המיקרו:ביט (ערך מספרי המייצג מעלות צלזיוס). פקודת האחזור temperature של משפחת Input:

כדי לנקות את מסך המיקרו: ביט יש להפעיל את פקודת ה- clear screen שבמשפחת Basic (בעמוד הפקודות השני תחת "more..."):

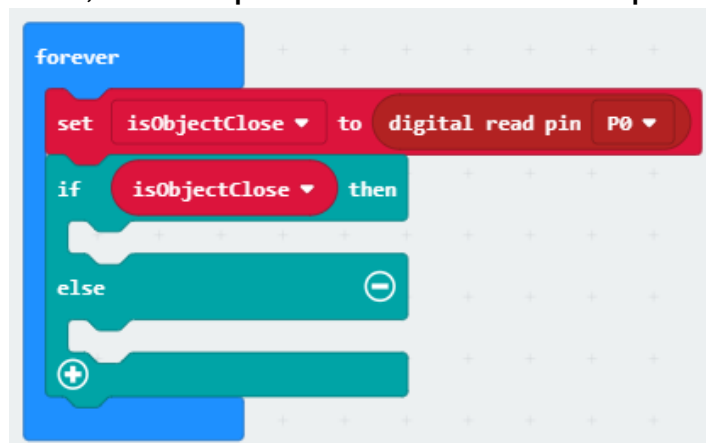
לבדיקת מצב החיישן יש להשתמש בפקודת ה: digital read pin שבמשפחת Pins :

שים לב: לא ניתן לגרור ישירות את פקודת אחזור זו לתוך פקודת התנאי כפרמטר הבדיקה.

ישנן 2 שיטות עיקריות לבדיקת מצבו של חיישן דיגיטלי:

1- נאחסן את ערכו הנוכחי של החיישן במשתנה, ואותו נבדוק בפקודת התנאי:

כאמור הערך 1 משמעו true בבדיקת תנאי (כאשר הינו לחוץ) ו-0 משמעו false בבדיקת תנאי (כאשר החיישן אינו לחוץ).

2- נשתמש בפקודת השוואה של ערך החיישן ל: "1" (או "0") ואת פקודת השוואה נבדוק בפקודת התנאי.


```
forever loop
  if (digital read pin P0 = 1) then
  else
```

בתרגול זה נשתמש בשיטה השנייה הבודקת את ערכו של החיישן בתנאי השוואה.

הקוד הסופי נראה כך:

```
forever loop
  if (digital read pin P0 = 1) then
    show number temperature (°C)
  else
    clear screen
```